

Datum

2017-03-20

Dnr

274-2017

Mottagare

Näringsdepartementet

Ert Dnr

N2017/00222/HL

103 33 Stockholm

Handläggare

Lennart Sorby

Direkt

010-698 60 13

Avd för havs- och vattenförvaltning

lennart.sorby@havochovatten.se

Yttrande över Parlamentariska landsbygdskommitténs slutbetänkande (SOU 2017:1) För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd

Havs- och vattenmyndighetens inställning

Havs- och vattenmyndigheten främjar landsbygden och landsbygdsutvecklingen på flera sätt, då bra vattenmiljöer stärker landsbygdens attraktionskraft och ger förutsättningar för en hållbar näringslivsutveckling på landsbygden.

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker landsbygdskommitténs förslag om särreglering för landsbygden av riksintressen och strandskyddet enligt miljöbalken. Myndigheten kan tillstyrka kommitténs förslag om en översyn av VA-lagstiftningen om det avser hur man kan effektivisera ansvars- och finansieringsfrågorna för att åstadkomma bra vatten- och avloppslösningar.

Havs- och vattenmyndighetens yttrande avgränsar sig till myndighetens ansvarsområde för havs- och vattenmiljön och avstår ifrån att lämna synpunkter på landsbygdskommitténs övriga förslag.

Myndigheten främjar landsbygden

Havs- och vattenmyndigheten främjar landsbygden och landsbygdsutvecklingen på flera sätt, då bra vattenmiljöer stärker landsbygdens attraktionskraft och ger förutsättningar för en hållbar näringslivsutveckling på landsbygden.

Havs- och vattenmyndigheten arbetar för att vattnets vitala roll ska ses som en resurs i tillväxtarbetet, och där man tydligt adresserar vattnets värden som utvecklingskraft samtidigt som man tar hänsyn till ekosystemens resiliens och övriga akvatiska ekosystemtjänster. Myndigheten anser att det är en styrka att genomföra de svenska miljömålen och EU:s direktiv på vatten- och naturområdet, både för att de vid genomförandet genererar

tillväxt och arbetstillfällen på landsbygden, men framförallt så kan vi generera väsentligt högre värden som kan skapa tillväxt.

Havs- och vattenmiljön följer inte administrativa gränser, utan består av en kombination av lokala förutsättningar och ekosystem som hänger ihop från avrinningsområdets källor till havet. Det innebär också att vattenresurserna, vattenmiljökvaliteten och ekosystemtjänsterna behöver förvaltas i ett sammanhang för att utgöra en hållbar resurs för samhällets och sektorernas användning. För landsbygden blir vattenfrågorna ännu mer påtagliga och nära, då de är vitala delar för näringsliv och övriga samhällsfunktioner, och kan utgöra en betydande grund för fortsatt landsbygdsutveckling. Då behöver vattenfrågorna värderas och förvaltas i relation till andra samhällsbehov. Det finns en risk för att man gör fel vägval kring vattenfrågorna i landsbygdsutvecklingen.

Havs- och vattenmyndigheten kommer under många år framöver arbeta med miljöanpassning av vattenkraften och restaurering av vattensystemen. Det innebär kraftfulla investeringar på landsbygden, vilket kommer att skapa såväl arbetstillfällen inom flera kategorier som påtagligt förbättrade vattenkvaliteter och stärkta ekosystemtjänster. En starkare förvaltning av vattensystemen är nödvändig för att stötta regeringens ambitioner att skapa samhällsnytta kring vattenkraften i enlighet med energiöverenskommelsen, klimatpolitiska ramverket och ambitionen kring en cirkulär biobaserad ekonomi.

Havs- och vattenmyndigheten bedömer att möjligheterna att bygga en starkare havs- och vattenförvaltning och ekosystembaserad fiskförvaltning från källa till hav är väldigt goda i Sverige, vilket påtagligt skulle gynna landsbygden. Det är samtidigt viktiga delmål inom de regionala havskonventionerna, EU:s havs- och vattendirektiv, FN:s hållbarhetsmål och de svenska miljömålen. God integrerad planering och förvaltning av våra vatten och havsresurser kan bidra till att skapa den uthålliga tillväxt som vi eftersträvar.

Myndigheten arbetar med att främja hållbar tillväxt och innovation inom vårt ansvarsområde. Att främja innovation och hållbar tillväxt har nära koppling till miljöarbetet som myndigheten bedriver, exempelvis genom att ta fram kunskapsunderlag till bästa möjliga teknik inom vattenkraften. Att skifta mot ett grönare samhälle är en miljöfråga som ger innovation, affärsmöjligheter, arbetstillfällen och hållbar tillväxt. Mindre utsläpp, mindre föroreningar och mindre störningar på vattenresurserna skapar förutsättningar för affärsutveckling och ett bättre liv för landsbygden.

Havs- och vattenmyndigheten medfinansierar åtgärdsinriktade projekt med havs- och vattenmiljöanslaget som främjar landsbygdsutveckling. Vi prioriterar att utveckla och medverka i medfinansiering av EU-finansierade projekt. Myndigheten har deltagit i flera utvecklingsprojekt som berör

Östersjöstrategin och tillväxtprogrammen, till exempel Interreg och Havs- och fiskerifonden. Arbetet har gett underlag för att medfinansiera projekt som förstärker miljöarbetet och hållbar regional tillväxt.

Havs- och vattenmyndigheten medfinansierar sex projekt inom LIFE-programmet, och har under 2016 även tagit beslut om medfinansiering av fyra nya projekt. Myndigheten stimulerar andra parter till deltagande i övriga EU-program, och har under år 2016 fattat beslut om medfinansiering för ett 20-tal projekt inom Interreg-programmen. Exempelvis har Länsstyrelsen i Norrbottens län, i samverkan med statliga myndigheter, kommuner, näringsliv, föreningar och privatpersoner, kartlagt värdet och betydelsen av det genomförda miljöarbetet i regionen. Utveckling av de ekologiska resurserna i länet bedöms ha stor betydelse för den framtida sysselsättningen. Länsstyrelsen i Norrbottens län har, i samarbete med Havs- och vattenmyndigheten, genomfört flera åtgärdsprojekt för att öka laxfiskbestånden, vilket bedöms ha stort regionalt värde för utvecklingen i länet.

Myndigheten har påbörjat planering av ett större digitaliseringsarbete som syftar till att sprida och förklara miljöinformation, digitalisera och samordna information samt uppmuntra till deltagande, innovation och ansvarstagande, vilket särskilt bör främja landsbygdsutveckling.

Hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap miljöbalken

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker landsbygdskommitténs förslag om särreglering för landsbygden av riksintressen enligt miljöbalken.

Havs- och vattenmyndigheten har nyligen yttrat sig över riksintresseutredningens betänkande ”Planering och beslut för hållbar utveckling (SOU 2015:99)” och bland annat framhållit att hushållningsbestämmelser i 3 och 4 kap miljöbalken ska vara kvar i miljöbalken i huvudsak i nuvarande form och tillämpning. Flera av riksintresseutredningens förslag är bra för att strama upp kriterier, avgränsningar av områden och stärka tillämpningen av riksintressena. Samtidigt lämnar det ett större och tydligare ansvar till framför allt kommunernas planering att beakta och utveckla riksintressena för en hållbar utveckling.

Riksintresseutredningens uppdrag var att se över hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap miljöbalken. Att mark- och vattenområden används för de ändamål som de är mest lämpade för är angeläget för samhället. Det är särskilt påtagligt för vattenkvalitet och vattenresurser när vi identifierar de nuvarande och potentiella utmaningar som finns på kort och på lång sikt, och i ljuset av klimatförändringarnas förväntade effekter på vattenmiljöer och dricksvattenförsörjningen.

Riksintrössena, och särskilt för havs- och vattenmiljön, följer inte administrativa gränser, utan består av en kombination av lokala förutsättningar och ekosystem som hänger ihop från avrinningsområdets källor till havet. Det innebär att vattenresurserna, vattenmiljökvaliteten och ekosystemtjänsterna behöver ses i och förvaltas i ett sammanhang för att utgöra en hållbar resurs för samhällets och sektorernas användning.

Riksinträsseutredningens genomgång av bristerna i riksintrössesystemet, visar även att riksintrössena inte motverkar eller förhindrar arbetstillfällen, hållbar tillväxt eller välfärd på landsbygden. Havs- och vattenmyndigheten anser att t.ex. riksintrössena för naturvård och friluftsliv snarast är en stor tillgång för landsbygden med möjligheter till arbetstillfällen och hållbar tillväxt. Kommunernas bristande tillämpning av 3 och 4 kap. miljöbalken som möjligheter i samhällsplaneringen kan behöva adresseras tydligare.

Strandskyddsbestämmelserna i 7 kap miljöbalken

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker landsbygdskommitténs förslag om särreglering för landsbygden av strandskyddet enligt miljöbalken.

Strandzonen är det viktigaste området för grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten, vilket avser området både under och över vattenytan. Till detta område är stora delar av det akvatiska ekosystemet knutet, och därmed den biologiska mångfalden. Strandzonen utgör därmed den viktigaste akvatiska gröna infrastrukturen och som genererar flest ekosystemtjänster. En i huvudsak intakt strandzon med en naturlig variation i biotoper och arter är viktig för att ge resiliens till ekosystemen, vilket är den viktigaste klimatanpassningsåtgärden.

Strandzonens integritet är avgörande för att uppnå god ekologisk status enligt EU:s ramdirektiv för vatten, art- och habitatdirektivet och miljökvalitetsmålen *Levande sjöar och vattendrag*, *Hav i balans samt levande kust och skärgård* samt *Ingen övergödning*. I strandzonen sker huvuddelen av ytvattenbildningen, men även betydande grundvattenbildning. Strandzonen är en naturlig buffertzona för såväl höga som låga vattenflöden och vattennivåer, och utgör ett ”filter” för mänsklig påverkan på vattenkvalitet, vattenresurser och ekologi.

Havs- och vattenmyndigheten är därför angelägen om att strandzonen är så naturlig och intakt som möjligt, vilket är strandskyddets huvudsakliga syfte, för naturvården och friluftslivet. Myndigheten anser därför inte att strandskyddsbestämmelserna enligt 7 kap miljöbalken ska luckras upp och ges en generösare tolkning på landsbygden. Myndigheten vill framhålla att strandskyddet ger betydande utvecklingsmöjligheter för landsbygden genom allemansrättsligt tillgängliga strandområden jämfört med privatiserade, exploaterade och avskärmade strandområden.

Översyn av vatten- och avloppslagstiftningen

Havs- och vattenmyndigheten avstyrker landsbygdskommitténs förslag om särreglering för landsbygden av vatten- och avloppsfrågor.

Tillgång till väl fungerande vatten- och avloppshantering är central för alla bostäder. Kostnaden för att etablera väl fungerande vatten- och avloppssystem varierar med de naturliga förutsättningarna i Sverige samt på hur många som kan vara med och dela på kostnaden.

Havs- och vattenmyndigheten delar inte landsbygdskommitténs bedömning om att vatten- och avloppslagstiftningen utgör det egentliga problemet för att tillhandahålla väl fungerande vatten- och avloppshantering. Landsbygdskommitténs formulering av problemet låter även som att det är kravnivåerna på väl fungerande vatten- och avloppshantering som är problemet. Myndigheten anser istället att det är en fråga om kostnader och ansvarsfördelning mellan enskild, samfällighet och kommun, där alla försöker undvika att ta för stort ansvar eller bekosta anläggningarna.

Havs- och vattenmyndigheten kan tillstyrka landsbygdskommitténs förslag om en översyn av VA-lagstiftningen om det avser hur man kan effektivisera ansvars- och finansieringsfrågorna för att åstadkomma bra vatten- och avloppslösningar med beaktande av såväl vatten- och avloppsförsörjning som miljöpåverkan.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören Jakob Granit efter föredragning av verksamhetsutvecklaren Lennart Sorby. I den slutliga handläggningen av ärendet har även avdelningschefen Björn Sjöberg, enhetscheferna Marie Berghult, Ann Lundström, Fredrik Nordwall och Thomas Johansson deltagit.

Jakob Granit

Lennart Sorby